

*Nõmmiõie Salmi.*

100

Piibli salmi.





A. Järvelä. Kirjasto

N=6

1000

# Piibli salmi

ja mis veel

## kooolastel ja leeriõppijatel

### pähä õppida.

Fr. K. Kretzwald  
nim. ENSV Riiklik  
Raamatukogu

Kolmas, täiendatud trükk.

348 642 X

Pärnu s.

Trükitud G. W. Laafmann'i juures.  
1905.

22.07

Къ напечатанію сей книги со  
стороны Ев. Лютер. Консисто-  
ріи препятствій не имѣется.

**Г. ЭРНЪ,**

Вице-президентъ Консистеріи.  
РИГА, 5 марта 1903 г. № 134.

~~~~~  
Дозволено цензурою. --- Юрьевъ, 1-го іюня 1903 года.  
~~~~~



## Gesõna.

Maa on inimese ihu toitja. Mullaft kasvavad wälja taimetefed, puud ja kõiksugu wili. Mis maa inimese ihule, on **piibel** inimese hingele. Piibli tõde on hinge toit, sest piibel on Jumala oma sõna. Nagu maast mitmesugused wiljad, nii on piibli sõnast mitmesugused raamatud wälja kaswanud. Tähtsamad nendest on meie **katekismus** ja **laulu raamat**. Piibli salmid seletawad neid ära, tõendawad ja tinnitawad nende õpetust ja tunnistust. Sellepärast peab iga **koolilaps** ja **leeriõppija** tähtsamad **salmid** ja **laulud** tundma. — Haigel aga peab rohi käe pärast olema. Hinge haigus on meie patt. Rohi selle vastu on Jeesuse arm. Armu juure juhatawad meid piibli salmid ja laulud. Nemad keelawad meid pattu tegemast. Nagu rohi käe pärast, nii peawad salmid ja laulud igal ristiniimesel **peas** ja **südames** olema. **Jumala sõna** elagu meie sees. Sellepärast **õppigu** iga **koolilaps** ja **leeriõppija** hoolega, mis tema sellest raamatust

leiab. Õppigu tema jeda mõistuse ja rõõmuga  
**pähe** — küll siis temagi **Siida** Jumala põllu-  
 maats jääb, kus taewa wili kaswab.

Pärnus, 31. juulil 1900

**Wäljaandja.**

### **Kolmandama triiki eessõna.**

Koolides õpitakse mitmesuguste õperaamatute  
 järele, ja on õpilased jägedasti teistsugused püha-  
 kirja salmid õppinud, kui leeris nõutakse. Ges-  
 olewa raamatukese siht on — jelles asjas koo-  
 liõpetuse ja leeriõpetuse ühendajaks ja juhata-  
 jaks olla. Pealegi peab leeriõppijal juba leeri-  
 tultes osalt walmis = teadmist ja põhjalikku  
 tundmist usuõpetuses olema. Käesolew raamat  
 püüab jeda katekismuse poolest ligemalt ära  
 määrata. Unniistagu Jumal raamatukest tarwi-  
 tajate käes.

Pärnus, 20. märtsil 1905.

**Wäljaandja.**

# „Piibel“.

(Gr. Nr. 25. Laul 121.)

## I. Wana testamendi raamatud

on järgmised:

### 1) Süüdinud lugude raamatud:

5 Moosese raamatut	2 <sup>a</sup> Kuningate raamatut
Joosua raamat	2 <sup>a</sup> Mja raamatut
Kohtumõistjate raamat	Esra raamat
Ruti raamat	Nehemia raamat
2 Saamueli raamatut	Estri raamat

### 2) Õpetuse raamatud:

Hiiobi raamat	Saalomoni foguja raamat
Taaweti lauluraamat	Saalomoni ülem laul.
Saalomoni õpetuse sõnad	

### 3) Prohwetite raamatud:

4 juuremat prohwetit: Jesaja, Jeremia (oma nutu-lauluga), Gesekiel, Taaniel;



ja 12 vähemat prohvetit: Hoosea, Joel, Aamos, Obadja, Joona, Miika, Nahum, Haabakuf, Sewanja, Aggai, Saafarja ja Maalakia.

Wana testamendi juure on weel mõned raamatud lisatud, mis „**apokriiva**“ (see on: „warjul peetud“) raamatuteks nimetatakse. Need on küll õpetlikud lugeda, aga Jumala sõnaks ei tule neid mitte pidada.

## II. Uue testamendi raamatud

on järgmised :

### 1) **Sündaitud lugude raamatud :**

Matteuse, Markuse, Luuka ja Johanneese ewangelium ja Apostlite tegude raamat.

### 2) **Õpetuse raamatud :**

Pauluse epistlid ehk kirjad, mis tema on kirjutanud: Rooma, Korintuse (2), Galatia, Gewesuse, Wilippi, Kolosfuse, Tessalonika rahwale (2), Timoteusele (2), Tiitusele ja Wilemonile ;

Peetruse 2 raamatut; Johanneese 3 raamatut; raamat Gebrea rahwale; Jaakobuse ja Juuda raamat

3) **Prohweti raamat** — üks ainus: Johanneese ilmutamise raamat.



## Jumala sõna.

(Lr. Nr. 302, 1 ja 4. Joh. 5, 39—47.)

2 Peetr. 1, 19—21. Ja meil on üks 1  
**kindlam prohveti sõna**, ja teie teete hästi,  
 et teie seda tähele panete kui üht kiüinalt, mis  
 pimedas paigas paistab, jenni kui päew välja  
 paistab ja koidutäht tõuseb teie südames. Ja  
 see olgu teile esmalt teada, et ükski proh-  
 weti kuulutamine kirjas ei tule oma  
 enese äraseletamisest. Sest inimese tahtmise  
 läbi ei ole iial ei ühtegi prohveti kuulutamist  
 kätte saadud, waid pühad Jumala mehed on  
 rääkinud, juhutatud Pühast Waimust.

## Südame tunnistus.

Room. 2, 15. Sest nemad (paganad) näi- 2  
 tawad üles, et käsu tegu on kirjutatud nende  
 südame sisse, sest et nende **südame tunnis-**  
**tus** seda ka tunnistab ja nende mõtted ise-  
 keskis eneste peale kaebawad, ehk eneste eest  
 kostawad.

Patt on: tegu Jumala tahtmise

Paris patt on: hime kurja <sup>egastu</sup> teha  
 ja laiskus head teha

## Meie ristiusu õpetuse wiis peatükki.

### Esimene peatükk.

Jumala kümme käsitu.

(Gr. Nr. 390, 1—3; Paul 51, 1—6.)

### Esimene käsk.

(Gr. Nr. 404, 1—2; Paul 139, 7—10.)

Mina olen Issand sinu Jumal, Sul ei pea mitte teifi jumalaid olema minu kõrvas.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

3 3 Moos. 19, 2. Teie peate **pühad** olema, sest **püha** olen **mina**, Jehoowa, teie Jumal.

4 2p. sön. 8, 13. Jehoowa **kartus** on **kurja wihkamine**.

5 Paul 110, 10. Jehoowa **kartus** on **tarkuse** hakatus.

6 Matt. 22, 37—40. Aga Jeesus ütles: Sina pead **Issandat**, oma **Jumalat** **armas-**  
**tama** kõigest oma südamest ja kõigest omast

hingest ja kõigest omaast meelest. Seesama on esimene ja juur kärsjõna. Aga teine on selle jarnane: Sina pead oma **ligimeest armastama** kui iseennast.

1 Joh. 2, 15. **Ärge armastage mitte maailma**, ega jeda mis maailmas on; kui keegi maailma armastab, siis Jsa armastus ei ole mitte tema sees. 7

Laul 37, 5. Weereta Jehoowa peale oma teed ja **looda** tema peale, küll ta toimetab kõik hästi. 8

2 Moosj. 20, 4—5. Sina ei pea enesele **mitte tegema** ei niferdatud **kaju** ei mingisugust nägu sest, mis taewas ülerval, ei sest, mis all maa peal, ega sest, mis wees maa all on. Sina ei pea nende ette **kummardama** ega neid teenima. 9

Õp. sõn. 23, 26. Anna, mu poeg, oma  **süda** mulle. 10

### Teine käsk.

(Er. Nr. 44. Ap. teg. 5, 1—11.)

Sina ei pea Jssjanda oma Jumala nime mitte ilma asjata suhu wõtma; sest Jssjand ei jäta jeda nuhtlemata, kes tema nime kurjaste pruugib.



Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

11 Matt. 5, 44. Aga mina ütlen teile: **armastage** oma **wihamehi**, **õnnistage** neid, kes teid **ära wannuwad**, tehke **head** neile, kes teid **wihkawad** ja **paluge** nende eest, kes teile **liiga teewad** ja teid **laga kiusawad**.

12 Matt. 5, 37. Teie **kõne** olgu: jah, jah; ei mitte, ei mitte; aga **mis üle selle on**, see on **tigedast**.

13 Matt. 12, 36. Mina ütlen teile, et inimesed peawad **aru tegema kohtu päewal** iga ühest **tühjast sõnast**, mis nemad on rääkinud.

14 Paul 50, 15. Hüüa mind appi ahastuse päewal, siis tahan **ma sind wälja kiskuda** ja **sina pead mind armustama**.

### Kolmas käsk.

(Gr. Nr. 5, 1—3. Luuk. 18, 9—14.)

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.



2 Moos. 20, 9—10. **Kuus päewa** pead 15  
 ja **tööd tegema** ja kõik oma tegemist tegema.  
 Aga **seitsmes päew** on **hingamise** päew  
 Jehoowale sinu Jumalale, siis ei pea ja ühtegi  
 tegemist tegema, ei sina, ei su poeg, ega su  
 tütar, ei su sulane ega su ümardaja, ei su lojus,  
 ega su wõõras, kes su wärawais on.

Luuk. 11, 28. **Õndjad** on need, kes **Ju-** 16  
**mala sõna kuulwad** ja seda **tallele pa-**  
**newad.**

Laul 119, 105. Sinu **sõna** on mu jalale 17  
**lambiks**, ja walgujeks mu jalgteel peal.

### Ueljas käsk.

(Lr. Nr. 546. Luuk. 2, 41—52.)

Sina pead oma isa ja oma ema auustama,  
 et sinu käsi hästi käib ja sina kaua elad maa peal.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et  
 meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega wihasta;  
 waid et meie neid auu sees peame, neid teenime,  
 nende sõna kuuleme, neid armjaks ja kalliks peame.

Gewes. 6, 2—3. **Auusta** oma **isa** ja 18  
**ema**, see on **esimene käsusõna** töötusega:  
 et sinu käsi wõiks hästi käia ja sina wõiksid  
 kaua elada maa peal.

- 19        Op. sön. 30, 17. Silma, mis **isa hiritab** ja ei taha **ema sõna** kuulda, peavad kaarnad jõe ääres **wälja nokkima** ja kotta pojad ära sööma.
- 20        Room. 13, 1. Iga hing heitku **ülemate** alla, kellel kõige ülem meelewald on, sest ülemaid ei ole muud kui Jumalast; aga kes ülemad on, need on **Jumalast seatud**.
- 21        Gebr. 13, 17. **Kuulge** oma **juhatajaid** ja wõtke nende sõna, sest nemad walwawad teie hingede eest, nõnda kui need, kes wastust peawad andma, et nemad seda rõõmuga teewad ja ei **mitte õhates**, sest **teil pole sest mitte kasu**.
- 22        1 Peetr. 2, 18. Teie **sulased** kuulge **kõige kartusega** oma **isandate sõna**, ei mitte ükspäinisi heade sõna, kes järele annawad, waid ka tagedate sõna.

### Wiies käsk.

(Lr. Nr. 471, 1—4, Matt. 5, 20—26.)

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armaštama, et meie oma ligimese ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid, et meie teda aitame ja temale head teeme kõiges ihu hädas.

1 Moos. 9, 6. Kes inimese werd ära 23  
**walab**, selle weri peab inimese läbi saama ära-  
 walatud, sest tema on inimese Jumala näo  
 järele teinud.

Õp. sön. 13, 24. Kes oma witsa ei 24  
**prungi**, see **wihkab** oma poega; aga kes teda  
**armastab**, see wõtab teda aegjaste **karistada**.

1 Joh. 3, 14. Igaüks, kes oma wenda 25  
**wihkab**, see on **inimese** tapja ja teie teate,  
 et ühelgi **inimese** tapjal ei ole igawest  
**elu** enese sisse jääwat.

Luuk. 6, 36. Olge armulised, nõnda kui 26  
 teie Isjagi armuline on.

Gewes. 5, 18. Ja ärge jooge endid 27  
**täis wiina**, kust üks õnnetu elu tuleb, waid  
**saage täis Waimu**.

### Kuues käsk.

(Gr. Nr. 392, 1—5, 1 Peetr. 3, 1—7.)

Sina ei pea mitte abielu rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et  
 meie kasinaste ja puhtaste elame kõnedes ja tegudes;  
 ja et igaüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Matt. 10, 6. Mis müüd Jumal on 28



ühhte pannud, seda ärgu lahutagu inime mitte.

29 Matt. 5, 27 28. Teie olete kuulnud, et wanale rahwale on öeldud: Sina ei pea mitte **abielu ära rikkuma**. Aga mina ütlen teile, et igauks, kes **naese peale waatab teda himustades, on ju abielu** temaga ära rikkunud omas südamēs.

30 1 Kor. 6, 19. Ehk eks teie ei tea, et teie **ihu on Püha Waimu tempel**.

31 1 Kor. 15, 33. Äрге effige mitte! **Kurjad kõned rikuvad head kombed ära!**

### Seitsmes käsk.

(Pr. Nr. 385, 1—3, 1 Tim. 6, 6—10.)

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ehk wara ei wõta, ei kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei kiisu; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

32 1 Kor. 6, 10. Ei **wargad** ega **ahned**, ei **joodikud**, ei **laitjad**, ega **riisujad** ei pea Jumala riiki pärima.

33 Gewes. 4, 28. Kes warastanud, see ärgu **warastagu** mitte enam, waid **tehku** ennemine



**tööd**, ja saatku kätega head, et temal oleks sellele jagada, kellel puudu on.

Ep. sõn. 19, 17. Kes **kehwa** peale **armu** 34  
**heidab**, see **laenab** **Jehoowale** ja see tasub  
tema kätte, mis ta head teinud.

2 Kor. 9, 7. Jumal armastab **rõõmuse** 35  
**andjat**.

### Kahetsas käsk.

(Gr. Nr. 26, 1—3, Gewes. 4, 20—32.)

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese vastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese peale mitte kavalaste ei waleta, teda mitte ära ei anna, keelt ei pekja ega kurje kõne-  
sid tema peale ei tõsta; waid et meie tema eest kos-  
tame, kõik head temast kõneleme ja kõik asjad heaks  
fääname.

Matt. 7, 1. 3. 5. **Ärge mõistke kohut**, 36  
et teie peale kohut ei mõisteta. Aga mis ja  
**piinda** näed oma wenna filmas, aga **palki**  
omas filmas ei pane sa mitte tähele? Oh ja  
salalik! kisu esiti palk omast filmast wälja, ja  
siis seletad sinu piinna wälja kiskuda oma wenna  
filmast.

- 37 Gewes. 4, 25. Seepärast **jätke ma ha wale ja rääkige tött**, igaiks oma ligimesega, sest, et meie oleme üks-teise liikmed.
- 38 1' Peetr. 4, 8. Aga kõige enamiste pidage isekeskes **ühtepuhku armastust**, sest armastus katab pattude hulga.

### **Üheksas käsk.**

(Lr. Nr. 453, 1—2, 1 Kuu. 21, 15—19.)

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust egi koda kawalusega ei püüa ega õiguse nimel eneste poole ei liju; waid et meie teda aitame, et tema seda enesjel wõiks pidada.

### **Kümnes käsk.**

(Lr. Nr. 383, 1—2; 1 Joh. 2, 15—17.)

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weisid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weisid ära ei awa-

tele ega wägisi ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

### Kümme käsu lõpetuse-sõna.

(Gr. Nr. 269, 1-2; Jaak. 2, 8-13.)

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neitsinasiist käskudest?

Tema ütleb nõnda: Mina, Issand, minu Jumal, olen püha wihaga Jumal, kes wanemate patu nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest jaadik, nende kätte, kes mind wihkawad; aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina head tuhandest põlwest jaadik.

Mis jee on?

Jumal ähwardab nuhelda kõiki, kes neitsinasiist käskudest üle astuwad; seepärast peame meie tema wiha kartma ja ei mitte nendefinaste käskude vastu tegema; aga tema lõutab armu ja kõik head kõigile, kes need käsud peawad; seepärast peame meie teda ka armastama, tema peale lootma ja hea meelega tema käsku mööda tegema.

Room. 7, 7<sup>b</sup>. Alga pattu ei tundnud mina 39  
muidu mitte, kui käsu läbi; sest ma ei teadnud  
kurja himu pattu olewat, kui käsk ep  
oleks õelnud: Sina ei pea mitte himustama.



- 40 Kal. 6, 7—8. Ärge eksi mitte! Jumal ei anna ennast pilgata; sest mis inimene iial külvab, seda tema ka lõikab. Sest, kes oma liha peale külvab, see lõikab lihast hukatust; aga kes Waimu peale külvab, see lõikab Waimust igawest elu.
- 41 Room. 6, 23. Surm on patu palk, aga igawene elu on Jumala armuand Kristuse Jeesuse, meie Issanda, sees.
- 42 Paul 51, 12. Loo mulle, Jumal, puhastada, ja uuenda mu sees kindel waim.
- 43 Kal. 3, 24. Kõnda on käsk meie juhataja olnud Kristuse juure, et meie usku läbi pidime õigeks saama.

---

## Teine peatükk.

### Püha ristiusk.

(Lr. Nr. 1. Room. 5, 1—12.)

- 44 Cebr. 11, 1. Aga usk on kindel lootus nende asjade peale, mis weel oodetakse ja nende asjade märguandmine, mis ei nähta.
- 45 Jaak. 2, 19. Sa usud, et Jumal on üks



ainus ; ja teed hästi ; kurjad waimud usuvad  
ka ja wärisewad.

### E s i m e n e õ p e t u s .

#### Loomisest.

(Lr. Nr. 30, 1—3; Nr. 508, 1—3;  
Nr. 492, 1—3; Laul 91, 1—12.)

Mina usun Jumala Tja, Kõigewägewama,  
taewa ja maa Looja sisse.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal mind ja kõik loomad on  
loonud, mulle ihu ja hinge, filmad, kõrwad ja kõik  
liikmed, mõistuse ja kõik meeled on annud, ja weel  
hoiab; peale selle riided ja kingad, söömise ja joomise,  
foja ja maja, naese ja lapse, põllu, weised ja kõik  
wara, kõik ihu ja elu tarwitust ja toidust rohkestest ja  
igapäew annab; ja kõige häda ja kurja eest hoiab ja  
kaitseb; ja seda kõik teeb tema isalikust jumalikust  
armust ja heldusest, ja ei mitte seepärast, et mina seda  
wäärt ehk teeninud olen. Selle eest on minu kohus  
teda kiita, tänada, teenida ja tema sõna kuulda. See  
on tõeste tõsi.

See Cebr. 11, 3. **Usu** läbi mõistame meie, et 46  
**maailm Jumala sõna** läbi on walmistatud,  
et see, mis näha ei ole, on saanud neist, mis ei  
nähta.

1 Moosj. 1, 27. Ja Jumal lõi inimese 47

oma näo järele, Jumala näo järele lõi ta teda, meheks ja naeseks lõi ta neid.

48 Matt. 6, 26. Pange tähele lindusid taewa all: nemad ei külwa ega lõika, ega pane kofku aitade sisse ja teie taewane Issa toidab neid. Eks **teie** ole palju **ülemad** kui need?

49 Room. 8, 28. **Kõik** tuleb **heaks** neile, kes **Jumalat** armastavad.

50 **Gebr.** 1, 14. Eks **inglid** kõik ei ole **teenijad wainud**, wälja läkitatud teenistuseks nende pärast, kes õnnistuse peawad pärima?

51 **Laul** 103, 2. Mu hing **kiida Jehoowat** ja ära unusta mitte tema heategemisi ära.

### Ue i n e õ p e t u s.

#### Sunastamisest.

(Gr. Nr. 132, 1—8; Nr. 174, 1—3;  
Nr. 196, 1—4; Nr. 181; Nr. 206, 1—3;  
Nr. 222, 1—2; Kal. 4, 1—7.)

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainu-  
sündinud Poja, meie Issanda sisse, kes on  
saadud Pühast Wainust, ilmale toodud neitsist  
Mariast, kannatanud Pontiusse Pilatuse all, risti  
löödud, surunud ja maha maetud, alla läinud  
põrgu hauda, kolmandamal päewal jälle üles  
tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Su-

mala, oma kõigevägevama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elavate ja surnute peale.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, omast Isast igaveste sündinud, ja ka tõsine inimene, neitsist Mariast ilmale toodud, minu Issand on, kes mind, ärakadunud ja hullamõistetud inimest, on peastunud ja lunastanud, kõigest patust, surmast ja kuradi väest, ei mitte kulla ega hõbedaga, vaid oma püha kalli verega ja oma ilmajüüta kannatamise ja surmaga; et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaveses õiguses, waaduses ja õndsuses, nõnda kui tema on üles tõusnud surmast, elab ja walitseb igaveste. See on tõeste tõsi.

Joh. 3, 16. Nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on annud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, vaid et igawene elu temal peab olema. 52

Ap. teg. 4, 12. Ja ühegi muu sees ep ole õnnistust; sest ühtegi muud nime ei ole taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame õndsaks saama. 53

Joh. 14, 6. Mina olen tee ja tõde ja elu. Ükski ei saa Isa juure muidu, kui minu läbi. 54

Room. 3, 23—25, 28. Sest kõik on pattu teinud ja on Jumala auust ilma, ja 55



neid mõistetakse tema armust õigeks ilma, äralunastamise läbi, mis Kristuse Jeesuse sees on, (teda Jumal on enne seadnud lepitamise kaanets usu läbi tema weres, oma õiguse ülesnäitamiseks, et tema neid pattusid, mis enne olid sündinud, ja mis Jumal sallis, ei arwanud süüks.) Seepärast armame meie et inimene õigeks saab usu läbi, ilma häsu tegudeta.

56

Wil. 2, 5—11. Seit seesamasugune meel olgu teie sees, mis Kristuse Jeesuse sees ka oli: kes, kui ta Jumala näol oli, jeda ei arwanud saagiks, et tema Jumalaga ühesugune oli: waid alandas iseennast ja wöttis sulase näo enesele ja jai inimeste sarnaseks ja leiti wäljaspidisest kumbest kui inimene ja jai sõnawõtlikuks surmani, pealegi ristisurmani. Seepärast on ka Jumal teda wäga ülendanud ja on temale andnud ühe nime, mis üle iga nime on, et Jeesuse nimel kõik nende põlwed peawad endid nõtkutama, kes taewas, ja maa peal, ja maa all on. Ja kõikide keel peab üles tunnistama, et Jeesus Kristus on Issand, Jumala Isa auks.

57

Joh. 1, 29. Waata, see on Jumala Cull, kes maailma patu ära kannab.

58

Jes. 53, 3. Tema on meie üleastumiste pärast haawatud ja kõik meie ülekohtu pärast

ärarõhutud. **Kristus** oli **tema** peal, et **meil** pidi **rahu** olema.

1 Joh. 3, 8. Kes pattu teeb, see on 59  
kuradist, sest **kurat** teeb **pattu** algusest; **seks**  
on **Jumala** **Hoeg** awalikuts saanud, et **tema**  
**kuradi** **teud** pidi **ära** rikkuma.

1 Peetr. 3, 19. Waimus on Kristus ära 60  
läinud ja on **arnu** kuulutanud neile **wai-**  
**mudele**, kes wangis on.

Joh. 18, 36. Minu **kuningriik** ep ole 61  
sestsinatsest maailmast.

Joh. 11, 25. Mina olen **ülestõusmine** 62  
**ja elu**, kes **minu** **sisse** usub, see **peab** **elama**,  
ehk **tema** küll **jureb**. Ja igaüks, kes **elab** ja  
usub **mini** **sisse**, see ei **pea** mitte igaweste **ära**  
**jurema**; kas **sina** usud **jeda**?

## K o l m a s õ p e t u s .

### Pühitsemisest.

(Gr. Nr. 276, 1-2; Nr. 428, 1-2; Nr.  
362, 1-3; Nr. 369, 1-4; Nr. 590, 1-3;  
Nr. 616, 1-2; Joh. 14, 23-26.)

Mina usun Püha Waimu sisse, üht püha  
ristifogudust, pühade osasaamist, pattude andeks-  
andmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Mis see on ?

Mina usun, et mina omaßt meelest ja wäest mitte ei wõi Teesuse Kristuse, oma Issanda, sisse uskuda ega tema juure saada; waid Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, õige usu sees pühitsenud ja hoidnud; nõnda kui tema kõik püha ristikogudust maa peal kutsub, kogub, walgustab, pühitseb ja Teesuse Kristuse juures õige ja ainu usu sees hoiab; sesjamas ristikoguduses tema minule ja kõigile usklikelele igapäew kõik patud rohkestes andeks annab ja wiimsel päewal mind ja kõik surnud üles äratab, ja minule, kõige usklikelega Kristuses, igawese elu annab. See on tõesti tõsi.

- 63 1 Kor. 2, 14. Aga **lihalik inimene** ei saa mitte kätte, mis **Jumala Waimu** asjad on; sest see on temale jõledus ja tema ei wõi neid mitte tunda, sest neid peab waimulikult ära mõistutama.
- 64 Matt. 20, 16. **Palju** on kutsutud, aga **pisut** on ära walitsetud.
- 65 Room. 5, 1. Et meie nüüd usust olemis-  
**õigeks** jaanud, siis on meil **rahu** Jumala juures meie Issanda Teesuse Kristuse läbi.
- 66 Joh. 1, 8. Kui meie **ei ütle** enestel **pattu olemat**, siis **petame iseendid**, ja tõde ei ole mitte meie sees.
- 67 Matt. 26, 41. Walwate ja paluge, et teie kiusatuse sisse ei saa; **waim** on küll **walmis**, aga **liha** on nõder.



1 Kor. 3, 16—17. Eks teie ei tea, et teie Jumala tempel olete ja et Jumala Waim teie sees elab? Kui keegi Jumala templi ära rikub, teda tahab Jumal ära rikkuda, sest Jumala tempel on püha ja see olete teie. 68

Joh. 13, 35. Seitsmest tunnewad kõik, et teie minu jügrid olete, kui teil armastus on ijekeskis. 69

Flm. 14, 13. Öndsad on need suruud, kes Issandas surewad sest ajast; tõeste, ütleb Waim, et nemad peawad hingama omast waeuast ja nende teod käiwad ka nende järel. 70

Gebr. 9, 27. Inimestele on seatud üksford surra, aga pärast seda kohus. 71

Jes. 66, 24. Nende üks ei sure mitte ära ja nende tuli ei kusta mitte ära ja nemad peawad kõige lihale üks jälk aji olema. 72

## Kolmas peatükk.

### Püha Meie Isa palwe.

(Gr. Nr. 27, 1—2; Nr. 54 1—3; Nr. 107, 1—4; Nr. 545; Jaak. 5, 13—20.)

Matt. 7, 7—8. Sest igaiks, kes palub, see saab ja kes otsib, see leiab ja kes koputab, sellele tehtakse lahti. 73

- 74 Joh. 4, 24. Jumal on Waim ja kes teda kummardavad, need peavad Waimus ja tões kummardama.
- 75 Matt. 6, 7. Aga kui teie Jumalat palute, ei pea teie mitte palju lobisema, nõnda kui paganad, sest nemad arvavad, et neid kuuldakse nende suure lobisemise pärast.
- 76 Joh. 16, 23. Tõeste, tõeste, mina ütlen teile: Mis teie iial Isalt palute minu nimel, seda annab tema teile.

### Esimesed palwe sõnad.

Meie Isa, kes sa oled taewas.

Mis see on?

Jumal tahab meid seeläbi armulikult katsuda, et meie peame uskuma teda meie õige Isa ja meid tema õiged lapsed olewat; et meie julgeste ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armjad lapsed oma armast isa paluvad.

- 77 Room. 8, 15. Teie ep ole saanud julase põlwe waimu, et teie jälle peaksite kartma, waid teie olete lapse põlwe Waimu saanud, kelle läbi meie ksendame: Abba, Isa!

### Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Jumala nimi on küll iseenesest püha; aga meie palume sessinašes palwes, et ta ka meie juures jaaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatse ja meie ka pühaste kui Jumala lapsed seda mööda elame; seks aita meid armas taewane Jsa! Aga kes teist wiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Jumala nime; selle eest hoi a meid armas taewane Jsa!

Paul 111, 9. **Püha ja kartuse wäärt** 78  
on tema **nimi!**

Joh. 17, 17. **Pühitse** neid oma **tõe** 79  
sees; sinu **sõna** on **tõde,**

### Teine palwe.

Sinu riik tulgu.

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll ilma meie palweta iseenesest; aga meie palume sessinašes palwes, et ta ka meie juure tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Jsa oma Püha Waimu meile annab, et meie tema püha sõna tema armu läbi usume, ja Jumala meele pärast elame siin ajalikul ja seal igaweste.

Luuk. 17, 20—21. Aga kui wariseerid 80  
temalt küsijid: Millal tuleb Jumala riik? siis



vastas ta neile ja ütles: **Jumala riik ei tule mitte ilmsi.** Si öelda ka: **Waata, siin, ehk waata, seal see on! sest waata, Jumala riik on seestpidi teie sees.**

- 81 Matt. 9, 37—38. **Lõikust on palju, aga pisut töötegijaid.** Seepärast paluge lõikuse Issandat, et tema töötegijaid oma lõikusele võtaks wälja ajada.

### Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa peal.

Mis see on?

Jumala hea ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palweta; aga meie palume sessinases palwes, et ta ka meie juures sünniks.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumal kõik kurja nõuu ja tahtmist rikub ja keelab neid, kes meid ei taha lasta Jumala nime pühitseda ega tema riiki meie juure tulla, kui on kuradi, maailma ja meie liha tahtmine; waid finnitab ja hoiab meid kindlaste omas sõnas ja usus meie otsani; see on tema armuline ja hea tahtmine.

- 82 1 Tess. 4, 3. **See on Jumala tahtmine — teie pühitsemine.**

- 83 Matt. 26, 39. Minu Issa! kui see võib olla, siis mingi sessinane karikas minusi mööda; ometi **mitte nõnda, kui mina tahan, waid kui sina tahad.**

1 Joh. 5, 4. Kõik, mis Jumalast on **sündinud**, võidab maailma ära ja meie usk, see on **wõimus**, mis maailma on ära wõitnud. 84

### Ueljas palwe.

Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew.

Mis see on?

Jumal annab igapäewase leiba küll ilma meie palweta kõigile kurja inimestele; aga meie palume jessinatšes palwes, et tema meile annaks jeda mõista ja tänuga wastu wõtta meie igapäewast leiba.

Mis on igapäewane leib?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarwis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, põld, weised, raha, wara, waga abikaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truud ülemad, hea walitsus, hea ilm, rahu, terwis, auus elu, head sõbrad, truud naabrid, ja muud niijugused asjad.

Matt. 6, 33. Aga nõudke **esiti Jumala riiki** ja tema õigust, siis jeda **kõik** peab teile **pealegi antama**. 85

1 Tim. 6, 6. Aga **jumalakartus** on **juur kasu**, kui meie **omaga rahul** oleme. 86

1 Kor. 10, 31. Seepärast ehk teie jöote ehk jöote, ehk mis teie teete, jeda **kõik tehke Jumala auuks**. 87

**Viies palve.**

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele.

Mis see on?

Meie palume sesfinases palwes, et taewane Isa mitte ei tahaks waadata meie pattude peale ega nende pärast meile seda teelda, mis meie palume; sest meie ep ole seda mitte wäärt, mis meie palume, ega pole seda ka mitte teeninud; waid tema tahaks meile seda kõik armust anda, sest et meie igapäew palju pattu teeme ja küll selget nuhtlust teenime; siis tahame meie ka südamest andeks anda ja heal meelel head teha neile, kes meie vastu eksiwad.

88 Matt. 6, 15. Aga kui teie inimestele nende eksitusi mitte andeks ei anna siis ei anna ka teie Isa teie eksitusi mitte andeks.

89 Laul 130, 3. Kui sina, Jehoowa, tahaksid kõik ülekohtut meeles pidada, kes siis jõuaks Issand su ees seista?

**Kuues palve.**

Ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse.

Mis see on?

Sumal ei kiusa küll kedagi, aga meie palume sesfinases palwes, et Sumal meid tahaks hoida ja üles pidada, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta ega saada ebausku, meelearahetmise ja mõne muu suure



patu ja häbi sisse; ja kui meid seega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

1 Kor. 10, 13. **Jumal on ustaw**, kes 90  
teid ei lasse **kiusata enam**, kui teie suudate  
kanda, waid tahab kiusatusega ka otsa teha, et  
teie suudate kanda.

### Seitsmes palwe.

Waid peasta meid kurjast ära.

Mis see on?

Meie palume seitsmases palwes kui ühel hoobil, et taewane Isa meid tahaks peasta kõigejulgusest ihu ja hinge, waranduse ja auu kahjust; ja wiimaks, kui meie surma tunnifene tuleb, õndsja otsa meile anda ja armuga seitsmasest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Ap. teg. 14, 22. Meie peame mitme **wi-** 91  
**letsuse** läbi Jumala riiki minema.

Paul 126, 5. Kes **silwawega** külwawad, 92  
need lõikawad **hõiskamisega**.

### Wiimsed palwe sõnad.

Seft sinu päralt on riik ja wägi ja au igaweste. Amen.

Mis on aamen?

See on, et mina pean kindlaste uskuma, et taewane Isa meie palwet heldeste on wastu wõtnud ja

kuulnud; sest et tema ise meid on käsfinud nõnda paluda ja tõutanud, et tema meid tahab kuulda. Amen, amen, jee on: jah, jah, see peab tõeste nõnda sündima.

- 93 Paul 145, 18—19. **Jehoowa** on ligi kõigile, kes Teda **appi** hüüavad; kõigile, kes teda tõe sees appi hüüavad. Tema teeb nende meele pärast, kes teda kardavad ja nende kisen-damist kuuleb tema ja peastab neid ära.

## Meeljas peatükk.

### Püha ristimise sakrament.

(Lr. Nr. 318, 1—3; Nr. 320, 1—3; Kal. 3, 23—29.)

#### I. Mis on ristimine?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütles Matteuse raamatu wiimjhes peatükis: **Minge ja tehke jüngriks kõik rahwad, neid ristides Isa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse.**

## II. Mis annab ehk saadab ristmine?

Tema saadab pattude andeksandmist, peastab ära surmast ja kuradist, ja annab igawest õnd-just kõigele, kes usuvad, nõnda kui Jumala sõnad ja tõutused kuulutawad.

Misjugused on need Jumala sõnad ja tõutused?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Markuse raamatu wiimses peatükis: Kes usub ja keda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu, seda peab hukka mõistutama.

## III. Kuidas wõib wesi nii suuri asju teha?

Wesi ei tee seda tõeste mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk, mis sedasama Jumala sõna wee sees usub; sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi, ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on üks elu wesi täis armu ja uuesündimise pesemine Püha Waimu sees, kuidas püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas peatükis: Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja Püha Waimu uuendamise läbi, keda tema on wälja walanud meie peale rohkestest Jeesuse Kristuse, meie Õnnistegija, läbi, et meie, tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele; see on ustay sõna.



#### IV. Mis tähendab niisugune wee-ristimine?

See tähendab, et wana Adam meie sees igapäewase kahetsemise ja patustpöörmise läbi peab ära uputatud saama ja surema, kõige pattude ja kurja himudega, ja igapäew jälle ette tulema ja üles tõusma uus inimene, kes õiguses ja puhtuses Jumala ees peab igaweste elama.

Kus see on kirjutatud?

Püha Paulus ütleb omas raamatus Rooma rahwale kirjutatud, kuendas peatükis: Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi surma sisse, et otsegu Kristus on üles äratatud surmuisst Isa ann läbi, meie ka nõnda peame uues elus käima.

94 Matt. 28, 18—20. Minule on antud kõik meelevald taewas ja maa peal. Seepärast minge ja tehke jüngeriks kõik rahwad, neid ristides Isa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse, ja neid õpetades pidama kõik, mis mina teid olen käsinnud. Ja waata, mina olen iga päew teie juures maailma otsani.

95 Joh. 3, 5—6. Tõeste, tõeste, mina ütlen sulle, kui keegi ei sünni weest ja Waimust, siis ei wõi tema mitte Jumala riiki saada.

96 Mark. 10, 14—15. Laske lapsukesed minn juure tulla, ja ärge keelake neid mitte,

sest niisuguste päralt on Jumala riik. Tõeste mina ütlen teile: kes iial Jumala riiki vastu ei võta kui lapsuke, see ei saa mitte sinna sisse.

## Viies peatükk.

### *lühema* Püha altari sakrament.

(Lr. Nr. 332, 1—2; Nr. 328, 1—2;  
1 Kor. 11, 23—34.)

#### I. Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leiva ja wiina all meile ristirahvale süüa ja juua, Kristuse enese seatud.

Kus see on kirjutatud?

Rõnda kirjutavad pühad ewangelistid Matheus, Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus sel ööl, kui teda ära anti, wõttis leiva, tänas, murdis ja andis oma jüngeritele ja ütles: „Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse; seda tehke minu mälestuseks!“

Seljal maal kumbel wöttis tema ka karika pärast õhtusöömaaga, tänas ja andis oma jüingritele ja ütles: „Wõtke ja jooge kõik sealst seest; seesinane karikas on uus seadus minu weres, mis teie eest ära walatakse pattude andeksandmiseks; seda tehke nii mitu korda, kui teie sest joote, minu mälestuseks!”

II. Mis kasu on meil seesugusest söömisest ja joomisest?

Seda näitawad meile need sõnad: „**Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks**“; see on, et meile sakramendis pattude andeksandmist, elu ja õndsust nende sõnade läbi antakse; sest kus pattude andeksandmist on, seal on ka elu ja õndsust.

III. Kuidas wõib ihulik söömine ja joomine niisugusid suuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee jeda tõeste mitte, waid need sõnad: „**Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks**“; need sõnad on ihuliku söömise ja joomisega ühes ülem asi sakramendis; ja kes neid samu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad: **pattude andeksandmine.**



#### IV. Kes wõtab auusaste seesinatse sakramendi wastu?

Baastuda ja ihu poolest ennaft walmistada, on küll üks kaunis wäljaspidine kombe; aga see on õieti ja hästi walmistatud, kes neid sõnu usub: „**Mis teie eest antakse ja ära waltakse pattude andeksandmiseks**“; aga kes neid sõnu ei usu, eht kaksipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt ega hästi walmistatud, sest see sõna: „**Teie eest!**“ nõuab selgeid usklikka jüdateid.

1 Kor. 10, 16—17. Õnnistatud **kari-** 97  
**kas**, mis meie õnnistame, efs see ei ole **Kristuse were osasaamine?** **Leib**, mis meie murrame, efs see ei ole **Kristuse ihu osasaamine.**

Joh. 6, 51. **Mina olen elaw leib,** 98  
mis taewast on maha tulnud. Kui keegi sest-  
sinatseft leiwast sööb, see peab elama igaweste;  
ja **leib**, mis mina annan, see on **minu liha**,  
mis mina annan **maailma elu** eest.

1 Kor. 27—29. Seepärast, kes iial **sedä** 99  
**leiba** sööb eht **Issanda karika** seest **joob**  
**kõlwatumal wiisil**, sel on **Issanda ihust**  
ja **wereft** jüüd. Aga **inimene** katsugu ise-  
**ennast läbi**, ja nõnda söögu tema sest leiwast,  
ja joogu selle karika seest. **Eest, kes kõlwatu**  
**sööb ja joob**, see sööb ja joob **iseenesele**

nuhklust, sest, et tema ei tee wahet Issanda ihu juures.

100 Jlm. 22, 20. See, kes jeda tunnistab, ütleb: Jah wiist, mina tulen nobedaste. Namen. **Cule wististe, Issand Jeesus!** Namen.

## I i s a.

**Mis on pattude andeksandmise ja kinnitamise meelewald?**

Pattude andeksandmise ja kinnitamise meelewald on see wõimus, mis meie Issand Jeesus Kristus maa peal armu õpetuse kuulutamises on seadnud, neile patustele, kes patust pöörawad, pattu andeks anda, ja neile, kes patust ei pööra, pattu kinnitada, nõnda, kui Kristuse sõnad tunnistawad.

Kuida siis Issand Jeesus ütleb?

Tema ütleb nõnda Johannese raamatus (20, 21—23): „Nõnda kui Isa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina teid ka. **Wõtke Püha Waimu**; kellele teie iial patud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie patud kinnitate, neile on need kinnitatud.

## Patu tunnistuse sõnad.

Kõige wägewam, armuline Jumal! Mina waene patune inimene tunnistan sinu ette kõik omad patud, mis mina mõtte, sõna ja teoga teinud, ja mis läbi mina su õiget wiha ja nuhtlust ajalikult ja igaweste küll wäga olen teeninud. Minul on nende pärast wäga kahju, ja mina kahetsen neid südamest, ja palun sind sinu põhjatuma helduse ja sinu armsa Poja Jeesuse Kristuse kibeda kannatamise ja surma pärast, ole ja mulle waezele patusele armuline, ja hõlasta mu peale, anna andeks kõik minu patud, ja anna mulle armuga oma Püha Waimu wäge, et ma oma elu wõin parandada. Amen.

## Palwed.

### Hommiiku palwe.

Ünnistagu mind Jumal Isa, Poeg ja Püha Waim. Amen.

Mina tänan sind, minu armas taewane Isa, Jeesuse Kristuse, sinu armsa Poja läbi, et sina mind minewal ööl oled armulikult hoidnud kõige hinge ja ihu kahju eest. Mina palun sind, kaitse ja hoiu mind ka sel päewal kõige patu, kurja ja kahju eest, et kõik minu mõte, sõna, tegu ja elu wõiks sinu meele pärast olla.



Seft mina annan oma hinge ja ihu ja kõik, mis mul on, sinu hooleks. Sinu püha ingel olgu minu juures, et kuri waenlane ühtegi meelewalda minu üle ei saa. Amen.

### Shtu palwe.

Ünnistagu mind Jumal Isa, Poeg ja Püha Waim. Amen.

Mina tänan sind, minu armas taewane Isa, Teesufe Kristuse, sinu armsa Poja läbi, et sina mind minewal päewal armulikult oled hoidnud, ja palun sind: anna mulle andeks kõik minu patud ja eksitused, miska mina sind olen wihaстанud, ja kaitse ja hoia mind selinatjel ööl armulikult kõige patu, kurja ja kahju eest. Seft mina annan oma hinge ja ihu ja kõik, mis mul on, sinu hooleks. Sinu püha ingel olgu minu juures, et kuri waenlane ühtegi meelewalda minu peale ei saa. Amen.

### Sööma palwed.

#### Enne söömist.

Laul 145, 15—16. Kõikide silmad **oota-  
wad sind ja sina annad** neile nende **roa** omal ajal. **Sa teed lahti oma käe** ja täidad kõik, mis elab, hea meelega.

Wiihil: Mu jüda, ärka üles (12.)

Oh Issand Jeesus, tule,  
Meil' ise wõdraks ole,  
Sa meile lauda kata,  
Kõik õnnistada wõta!

B ä r a s t f ö ö m i s t .

1 Mja r. 16, 34. **Tänage** Issandat, sest  
tema on hea ja tema heldus kestab igaweste.

Wiihil: Jeesus tule minule. 59.

Issand, wõeraks tulid ja  
Oma õnnistusega;  
Tänu söögi, joogi eest  
Sulle kõigest jüdamest.

### **Roduõpetus lastele ja noorele rahwale.**

#### 1. Laste kohus.

Lapsed, kuulge oma wanemate sõna Issanda  
sees, sest see on õige. Muusta oma isa ja ema,  
see on esimene käsu sõna töötusega: et sinu käsi  
hästi wõiks käia ja sina wõiksid kausa elada maa  
peal. (Gew. 6, 1—3).

#### 2. Noore rahwa kohus.

Teie noored, olge wanemate wastu aland-  
likud, aga kõik olge üks teise wastu alandlikud,  
ja ehitage endid seestpidi alandliku meelega; sest

Jumal paneb juurelistele vastu, aga alandlikkudele annab tema armu. Siis alandage endid nüüd Jumala wägewa käe alla, et tema teid wõiks ülendada õigel ajal. (1 Peetr. 5, 5--6).

Kui igaiks teeb oma tööd,  
Siis on kõik asjad majas head.

## Kiriku aasta.

### I. Suurte pühade aeg.

#### A. Jõulu aeg.

1) **4 Kristuse tulemise püha** on jõulu ettevalmistajad.

2) **Jõulu püha** (25. detsembril) Kristuse sünnimise päew.

3) **Nääri päew**, 8 p. pärast jõulu, Kristuse nimepanemise ja ümberlõikamise mälestuseks, ühtlasi ka uue aasta algus; 6-mal nääri kuu p. **Kristuse ilmutamise püha** (Kolme kuninga p. **Miskoni püha**). Järgmised pühapäewad nimetame esimeseks, teiseks j. n. e. pühapäewaks pärast Kristuse ilmut. püha.

#### B. Ülestõusmise pühade aeg.

1) **Kristuse kannatamise aeg** (6 nädalat; algab keisr-nädalal pärast 7-mat pühap. enne üles-



tõusm. püha). Kannatamise aja viimise pühapäewaga ehk **Palmpuude** pühaga algab **suur** ehk **waikne** nädal. Sel nädalal on: **suur neljapäew** (püha õhtusöömaaja seadmine) ja **suur reede** (Kristuse surma mälestuseks).

2) **Kristuse ülestõusmise püha.**

3) **Caewaminemise püha** (40 päewa pärast ülestõusmist).

#### D. Relipühi aeg.

1) Jüingrite 10-päewane **ootamise** aeg.

2) **Relipühi** (50 päewa pärast ülestõusmise püha).

3) **Kolmainu Jumala püha** (pühapäew pärast nelipühi).

#### II. Pühadeta aeg.

Sellel ajal on 22—27 pühapäewa pärast **Kolmainu Jumala püha**. Viimane pühapäew kiriku aastas on **surmate mälestuse püha**.

#### III. Peale selle veel teised pühad.

1) **Hiigipühad.** 2) **Palwepäew** (festinädalal esimese kannatamise uädalal). 3) **Maarja päew** (25 märtsil). 4) **Taani päew** (24 juunil — mitmel pool ühes surnuaia püha). 5) **Lõikuse püha.** 6) **Isa puhastuse püha** (18. oktobril.)

Iseäralikudel pühapäewadel tuletame veel meelde: ewang. lut. **abikassa tööd, missiooni tööd, armastuse tööd: kurtummade, pime-**

date, pidalitõbiste, langetõbiste, waimuhai-  
gete, nõdrameeleliste, ja piibli wäljaloota-  
mise heaks.

### Jumala teenistuse kord

pühapäewal ja suurtel pühadel.

A. Kui püha õhtusöömaega peetakse.

#### I. Algus.

1. Roguduse alguse laul.
2. **Opetaja** loeb siisejuhatus-sõnad ja lõpetab sõnadega: Mu olgu Issale ja Pojale ja Pühale Waimule.
3. **Rogudus** laulab: Nõnda kui algusest oli, nüüidki on, ja jääb igawesest ajast igaweste. Amen.  
T ä h e n d u s: Kus pihikäimine juma-  
lateenistuse siise teatakse, seal sünnib see  
siin kohal.
4. **Opetaja** palub patutunnistuse sõnu.
5. **Rogudus**: Issand halasta, Kristus ha-  
lasta, Issand halasta.
6. **Opetaja** kuulutab pattude andeksandmist.
7. **Rogudus**: Amen.
8. **Opetaja**: Mu olgu Jumalale kõrges!
9. **Rogudus** laulab: Mu, kiitus olgu igawest, —  
(Kannatamise ajal üht kannatamise laulu).

## II. Sõna kuulutus.

10. **Õpetaja**: Issand olgu teiega. (Selle peale vastab:)  
**Kogudus**: Ja sinu waimuga.
11. **Õpetaja**: teeb palwet.
12. **Kogudus**: Amen, Amen.
13. **Õpetaja**: loeb ewangeliumi ehk epistli ette.
14. **Kogudus**: Halleluuja, halleluuja, halleluuja.
15. **Õpetaja**: loeb usutunnistuse sõnad, mis peale finnituseks kogudus laulab: Amen, aamen, aamen.
16. **Kogudus**: laulab pealaulu.
17. **Õpetaja**: teeb jutlust.  
**Kogudus** laulab pärast jutlust kantslijalmi.
18. Selle järele nimetatakse ristitud lapsi, pruutpaarisid, haigeid, surmuid j. n. e. ma-  
nitsusega, et kogudus nende eest ja ka  
laualiste, leerilaste, surnute mahajäänud  
sugulaste j. n. e. eest eestpalwet teeks. Iga  
nimetamise juures wõib õpetaja joowi ütelda,  
ja lõpetab kantsli jumalateenistust lõpu-  
joowiga.
19. **Kogudus**: laulab lühikese laulu.
20. **Õpetaja** astub sel ajal altari ette ja peab  
kirikupalwet, millest kogudus oja wõtab,  
wahelaulusid lauldes.



## III. Armulaua ford.

21. **Kogudus** laulab ühe püha õhtuõömaaja laulu.
22. **Õpetaja**: Issand olgu teiega.  
**Kogudus**: Ja sinu waimuga.  
**Õpetaja**: Tõstke südamed Jumala poole.  
**Kogudus**: Meie tõstame südamed Issanda poole.  
**Õpetaja**: Tänaagem Issandat, oma Jumalat.  
**Kogudus**: See on õige ja kohus.  
**Õpetaja**: palub suurt tänupalwet.
23. **Kogudus**: Püha, püha, püha on Issand!  
 Ja taewas ja maa, ja taewas ja maa on tema auu täis!
24. **Õpetaja**: teeb palwet (kogudus tõuseb püsti), kogudus laulab: Amen.
25. **Õpetaja**: Pühitsemise sõnad ja palub kohe peale nende sõnade „Meie Isa“ palwet.  
**Kogudus** laulab: Sest sinu pärast on riik ja wägi ja au igaweste. Amen.
26. **Õpetaja** pöörab koguduse poole ja ütleb: Issanda rahu olgu teie kõikidega! Amen.  
 Siis on püha õhtuõömaaja jagamine.
27. Sel ajal laulab **kogudus**:  
 Kristus Jumala Tall, kes maailma patud kannab, halasta meie peale.

Kristus Jumala Tall, kes maailma  
r patud kannab, halasta me peale.

Kristus Jumala Tall, kes maailma  
patud kannab, anna meile oma rahu.

Kui rohkem laulijisi on, laulab kogudus  
püha õhtusöömaja laulusid.

#### IV. Jumalateenistuse lõpp.

28. **Õpetaja**: Tänaige Issandad, sest tema  
on hea.: Halleluja.

**Kogudus**: Ja tema heledus kestab iga-  
weste: Halleluja.

29. **Õpetaja**: teeb wiimast tänapalwet.

**Kogudus**: Namen.

30. **Õpetaja**: õnnistab kogudust.

**Kogudus**: Namen, aamen, aamen, ja  
kogudus laulab lõpu=laulu.

#### B. Kui püha õhtusöömaega ei peeta.

Kui mõnel pühapäewal õhtusöömaega ei  
peeta, siis jääb jumalateenistuse fõrd muutmata  
nii kui „algus“ ja „õna=kuulutus“ (1—20) —  
kiriku=palwe lõpuni.

Peale selle palub:



21. **Õpetaja**: „Meie Issa“ palwet — lõpuni.

22. **Kogudus** laulab:

Küüd laulgem aamen rõõmuga  
 Meid armas Issand awita,  
 Et meie kindlast' usume,  
 Et meie palweid kuuldakse  
 Su sõna peale julgeste  
 Küüd Amen meie laulame.

23. **Õpetaja**: Issanda nimi olgu kiidetud ja  
 auustatud.  
**Kogudus**: Igaweseft ajast igaweste.
24. **Õpetaja** teeb tänupalwet sõnakuulutuse eest.  
**Kogudus** laulab: Amen.
25. **Õpetaja** õnnistab kogudust.  
 Sõpelaul.

Ärgem jättem mitte maha oma kogudust,  
 nõnda kui mõnel wiis on, waid manitsegem  
 üksteist, ja jeda palju enam, et teie näete  
 Issanda päewa ligi tulewat. (Gebr. 10, 25).

  
 Nõmmiste Kätja.  




336/186

V60  
2

2.50

For the purchase of 1/4 acre.

Bind 10 *Chapel*